

**Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя**

Кафедра загальної та практичної психології

«Затверджую»
Ректор університету
_____доц. **О.Г. Самойленко**
«___» _____ 2016 р.

ПРОГРАМА ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ
Практична психологія
(для денної та заочної форм навчання)

Освітньо-кваліфікаційний рівень
Напрямок підготовки
Галузь знань
науки

бакалавр
6.030103 Практична психологія
0301 Соціально-політичні

Рекомендовано
Кафедрою загальної
та практичної психології
протокол № 9 від 29.03.2016 р.
зав. кафедри загальної та
практичної психології
проф. Папуча М.В.

Укладачі:
Папуча М.В.
Гетьман Т.О.
Здоровець Т.Г.
Кошова І.В.
Кричковська Т.Д.
Литовченко Н.Ф.
Наказна І.М.
Наконечна М.М.
Никоненко О.П.
Никоненко Ю.П.
Тимошенко О.А.
Шевченко Т.М.
Шилова Г.П.
Медвідь Є.С.
Михайлова О.І.
Ковтун А.Ю.
Кресан О.Д.

Схвалено

Вченою радою факультету
Психології та соціальної роботи
Протокол № 7 від 21.04.2016 р.
Голова Ради факультету
доц. Тимошенко О.А.

Ніжин – 2016

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Державний екзамен з практичної психології являє собою підсумкову звітно-оцінювальну процедуру, метою якої є встановлення рівня фахової готовності випускника спеціальності „Практична психологія” до професійної діяльності.

Вихідною концептуальною ідеєю екзамену є ретельний аналіз можливостей майбутнього спеціаліста ефективно виконувати всі головні види діяльності, що існують в галузі психології (психологічне діагностування, консультативна діяльність, психокорекція, освітня психологічна діяльність, психологічна реабілітація).

Істотними складовими, що визначають успішність перерахованих видів професійної діяльності, є загальнотеоретична підготовка в галузі психологічної науки, знання основних напрямків сучасної консультативної психології, здатність до рефлексії наукового знання і проектування його в площину реальних психологічних проблем особистості та наявності системи первинних навичок аналізу запиту клієнта.

Зазначене уявлення визначає **комплексний і наскрізний** характер державного екзамену з психології. Передбачається, що підготовка до нього дозволить випускнику рефлексивно, під кутом професійної реалізації, досягнути зміст всіх основних навчальних курсів з психологічних дисциплін, які вивчались протягом чотирьох років підготовки.

Виокремлюють три змістовні складові, що в своїй єдності визначатимуть ступінь успішності екзаменаційної відповіді:

- теоретична;
- рефлексивно-прикладна;
- практично-аналітична.

Теоретична складова передбачає знання і розуміння випускниками основних закономірностей функціонування і розвитку психіки людини, особливостей становлення особистості в онтогенезі та окремих аспектів індивідуальних варіантів і стильових особливостей розвитку: ґрунтовних соціально-психологічних механізмів і закономірностей існування особистості в соціумі, фундаментальних сучасних підходів до діагностичної і консультативно-корекційної роботи в галузі практичної психології.

Рефлексивно-прикладна складова передбачає виявлення студентом здатності до аналізу науково-психологічних закономірностей і їхньої реалізації в межах конкретної ситуації практично-психологічної діяльності. В межах даного напрямку виявляється можливість майбутнього фахівця використовувати загальні психологічні положення відносно вікових, гендерних, індивідуальних особливостей людини; організовувати психодіагностичні процедури в межах наявної проблеми; орієнтуватися в аспектах реабілітації граничних станів особистості тощо.

Практично-аналітична складова спрямована на виявлення здатності студента реалізовувати набуті протягом навчання знання і вміння для аналізу, інтерпретації і планування консультативно-корекційної діяльності в конкретному реальному життєвому випадку.

Указані складові реалізуються в структурі **екзаменаційної відповіді**, яка складається з:

1. Теоретичного питання.
2. Прикладного питання.
3. Аналізу й інтерпретації конкретної ситуації.

Критерії оцінювання екзаменаційної відповіді встановлюються у відповідності до існуючих нормативних документів Міністерства освіти та науки України.

ВИПУСКНИК ПОВИНЕН ЗНАТИ:

- методологічні принципи і теоретичні концепції сучасної психології;
- основні закономірності існування і розвитку психіки людини;
- особливості пізнавальної діяльності особистості, напрями та специфіку психологічної діяльності в цих сферах;
- індивідуально-типологічні і стильові параметри діяльності людини і систему відповідних практично-психологічних заходів;
- закономірності структури і становлення особистості в онтогенезі, найбільш важливі теоретичні уявлення світової психології щодо психології особистості;
- закономірності вікового розвитку особистості і особливості психологічної діяльності з людьми різних вікових груп;
- соціально-психологічні закономірності розвитку і існування особистості в групі та в спільнотах і основні підходи до практично-психологічної діяльності в комунікативній та інтерактивній сферах;
- особливості індивідуальних варіантів розвитку особистості та принципи організації відповідної практично-психологічної діяльності;
- основні положення і принципи консультативно-корекційної роботи, сучасні напрями психологічного консультування, основні засоби консультативної роботи;
- основи медико-психологічних знань, закономірності психосоматичних проявів та клінічних випадків;
- закономірності виникнення, протікання та корекції екстремальних (травматичних) переживань особистості;
- методи дослідження в психології;
- основні принципи і напрями психодіагностики;
- закономірності і засоби встановлення та використання психологічного діагнозу.

ВИПУСКНИК ПОВИНЕН ВМІТИ:

- аналізувати теоретичні положення наукової психології і рефлексивно застосовувати їх в практичній діяльності;
- виокремлювати дослідницьку проблему і планувати психологічне дослідження;
- проводити психодіагностичні обстеження, встановлювати психологічний діагноз;
- інтерпретувати дані психодіагностики, робити висновки;
- аналізувати і інтерпретувати окремий випадок за запитом;
- планувати і здійснювати систему консультативно-корекційних процедур, адекватних життєвій проблемі особистості;
- застосовувати різні способи психотерапевтичної взаємодії з клієнтом;
- планувати і здійснювати систему реабілітаційних заходів;
- гнучко реагувати на індивідуальні випадки, рефлексивно ставитись до проблем клієнта;
- відновлювати свої фахові знання, мати тенденції до професійно-особистісного зростання;
- реалізувати професійно-етичні вимоги і положення у відповідності до існуючих нормативів.

ПРОГРАМА ДО ДЕ

Поняття про психіку, основні функції психіки, особливості психіки людини. Процеси, стани, властивості як основні форми психіки. Психологія діяльності, структура діяльності. Культурно-історична природа психіки людини, вищі психічні функції. Свідомість як об'єкт психологічного дослідження, її функції та структура. Самосвідомість. Неусвідомлювані психічні процеси. Особистість в сучасній психології, її особливості, структура, формування і розвиток. Індивідуально-типологічні властивості індивіда: здібності, темперамент, характер. Емоційна сфера людини: емоції, почуття, емоційні стани. Воля в структурі психіки людини. Вольова саморегуляція поведінки. Пізнавальні психічні процеси. Увага, відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, уява: поняття, функції, фізіологічні основи, види, властивості, індивідуальні особливості, віковий розвиток, методи дослідження. Індивідуальність: поняття, психологічні індикатори, структура.

Періодизація розвитку знань про психічне. Предмет історії психології. Зміна уявлень про предмет психології. Психологічні знання в епоху Античності. Психологічні ідеї періоду Середньовіччя та епохи Відродження. Психологічні уявлення в Новий час та епоху Просвітництва. Асоціативна психологія. Становлення психології як самостійної науки. Функціоналізм. Структуралізм. Описова психологія. Французька психологічна школа. Вюрцбурзька школа. Психоаналіз, неопсихоаналіз. Гештальтпсихологія. Біхевіоризм, необіхевіоризм, оперантний біхевіоризм, теорії соціального научіння. Генетична психологія Ж.Піаже. Гуманістична психологія. Когнітивна психологія. Екзистенційна психологія.

Проблема дослідження свідомості у психології. Свідомість і психіка. Свідомість і буття. Суспільна природа свідомості. Іntenціональність свідомості. Основні функції свідомості. Відображувальна, когнітивна та комунікативна функція свідомості. Функція перетворення. Регулятивна функція. Самосвідомість. Функція цілепокладання. Єдність свідомості і діяльності. Значення усвідомлення для діяльності. Свідомість і мовлення. Єдність свідомості і переживання. Свідомість і несвідоме.

Експериментальна психосемантика як галузь психологічної науки. Методологічна основа психосемантики. Психологія суб'єктивної семантики. Смысл як слід взаємодії. Образ світу як система значень. Семантичний диференціал. Спеціалізовані семантичні диференціали. Обробка результатів експерименту із використанням семантичного диференціалу. Особистісний семантичний диференціал. Побудова семантичних просторів. Основи техніки побудови репертуарних методик. Конструкти та елементи. Асоціативний експеримент. Метод семантичного радикалу. Дослідження візуальної семантики. Метод визначення понять. Метод класифікації. Метод суб'єктивного шкалування. Мікросемантичний аналіз. Методи контекстної і семантичної реконструкції та конструювання. Психосемантичні експерименти. Формувальний психосемантичний експеримент.

Поняття про психічний розвиток. Основні чинники, принципи та закономірності психічного розвитку. Механізми психічного розвитку, основні його

складові. Пренатальний розвиток, основні стадії пренатального розвитку. Сенсорні здібності плоду. Емоційний зв'язок майбутньої матері і ще ненародженої дитини. Вплив внутрішньоутробного життя дитини на постнатальний розвиток. Психологічні особливості у період новонародженості. Характеристика психічного розвитку немовляти. Раннє дитинство (1-3 роки), основні особливості психічного розвитку. Характеристика психологічних особливостей дошкільника. Психологічна готовність дитини до школи, основні її складові. Молодший шкільний вік, особливості психічного розвитку. Підлітковий вік, основні особливості психічного розвитку. Юність, характеристика основних особливостей психічного розвитку. Період дорослості (рання дорослість, середня дорослість, пізня дорослість), основні показники розвитку.

Напрямки навчання в сучасній освіті. Єдність навчання і учіння. Навчання і розвиток. Основні лінії психічного розвитку в процесі навчання. Проблеми диференціації та індивідуалізації навчання. Педагог як суб'єкт педагогічної діяльності. Дошкільник, школяр і студент як суб'єкти учбової діяльності. Научованість як найважливіша характеристика суб'єктів учбової діяльності. Основні питання психології виховання. Психологічні аспекти виховних технологій. Особливості виховання на різних вікових етапах. Поняття про виховний вплив. Класифікація виховних впливів. Загальна характеристика учбової діяльності як специфічної діяльності школяра. Структура учбової діяльності, характеристика основних її компонентів. Засвоєння як центральна ланка учбової діяльності. Самостійна робота як вища форма учбової діяльності. Загальна характеристика педагогічної діяльності. Індивідуальний стиль педагогічної діяльності. Психологічний аналіз уроку в діяльності педагога та практичного психолога. Взаємодія суб'єктів освітнього процесу. Загальна характеристика співробітництва у процесі навчання і виховання. Особливості взаємин вчителя з учнями в залежності від стилю педагогічного спілкування. "Бар'єри" у педагогічній взаємодії, спілкуванні та учбово-педагогічній діяльності. Характеристика основних підходів роботи психолога з педагогами. Психологічне забезпечення діяльності педагога. Психологія педагогічного колективу. Психологічна служба в системі освіти (дошкільної, шкільної, вищої).

Класифікація психодіагностичних методик. Психодіагностичні завдання. Психологічний діагноз. Основні етапи здійснення психодіагностики. Поняття про психодіагностичний метод та його особливості. Основні діагностичні підходи. Психологічне дослідження як єдність діагностичної та корекційно-консультативної діяльності. Типи психодіагностичного інструментарію. Тест. Стандартизація тестів. Надійність та валідність тесту. Основні види тестів. Опитувальники: загальна характеристика. Класифікація та характеристика різних видів особистісних опитувальників. Опитувальники станів і настроїв, опитувальники-анкети. Проективні методики. Недоліки та переваги проективних методик. Психодіагностика спеціальних та загальних здібностей, професійної діяльності, свідомості та самосвідомості. Психодіагностика темпераменту і характеру. Психодіагностика мотиваційно-потребової, ціннісно-установчої, інтелектуальної та пізнавальної сфер. Діагностика особливостей людини, які проявляються в сфері міжособистісних стосунків. Специфіка застосування

психодіагностичного методу в закладах освіти при роботі з особами, які відносяться до різних вікових груп.

Категорія спілкування в соціальній психології. Психологічна структура спілкування, його види, функціональний аналіз, рівні. Соціально-психологічна характеристика процесу обміну інформацією. Психологічна характеристика вербальної та невербальної комунікації. Особливості процесу соціальної взаємодії, соціальної перцепції. Види соціальних груп. Параметри, що характеризують індивіда як члена групи. Статус, авторитет, престиж, позиція. Мала група: динамічні характеристики та структурні характеристики. Нормативний та інформаційний вплив на особистість у малих соціальних групах. Соціально-психологічні особливості соціального сприймання, психологія соціальних відносин. Соціально-психологічні характеристики великих стабільних та великих стихійних груп

Конфлікт. Методи вивчення конфлікту. Причини, функції та типологія конфліктів. Структурні та динамічні характеристики конфлікту. Характеристика різних типів конфлікту: внутрішньоособистісний, міжособистісний, міжгруповий конфлікт. Психологія управління конфліктами. Попередження та профілактика конфліктної взаємодії. Стратегії вирішення та завершення конфлікту. Переговорний процес.

Девіантна поведінка. Детермінація девіантної поведінки. Адиктивна поведінка. Хімічні залежності. Харчові адикції. Нехімічні залежності. Психологія агресивної поведінки. Делінквентна поведінка. Суїцидальна поведінка. Сексуальні девіації. Соціально-психологічний вплив на девіантну поведінку особистості та її профілактика.

Сім'я як мала група. Специфічні і неспецифічні функції, сучасні моделі сім'ї та їх структура. Психологічні особливості сімейного спілкування. Види взаємодії в сімейних стосунках. Сімейно-рольова структура. Поняття сімейної ролі. Типи розподілу сімейних ролей. Статєво-рольова диференціація в сім'ї. Процеси інтеграції та адаптації на початковому етапі. Психологічна сумісність. Основні психологічні моделі батьківсько-дитячих стосунків. Конфлікт в сім'ї. Порушення життєдіяльності сім'ї. Поняття латентного сімейного порушення. Сім'я як джерело психічної травми. Травматизуючі стани особистості в сім'ї. Діагностика порушень в сім'ї.

Національна соціально-психологічна служба та психологічна служба освіти як її складова: структура, функції, мета і завдання. Діяльність психолога у психологічній службі загальноосвітньої школи: предмет та завдання, типи організації, основні види діяльності, організація діяльності. Умови ефективної діяльності психологічної служби освіти. Особливості діяльності психолога в інноваційних закладах, школах-інтернатах, дошкільних закладах, оздоровчих таборах. Психологічна служба вищих закладів освіти. Особливості просвітницької діяльності психолога.

Особистість як об'єкт психологічного дослідження: загальнотеоретичне і практично-прикладне значення досліджень особистості в психології. Теоретичний аналіз методологічних підходів і емпіричних методів дослідження особистості в психології. Структура особистості. Поняття структури в персонології, психології та інших науках. Методологічні підходи до визначення структури особистості. Мотиваційно-потребова сфера особистості. Проблема активності людини та її витоків у сучасній психології. Становлення особистості і її життєвий шлях. Особистість в соціальній ситуації. Психологія соціальних ситуацій. Розвиток особистості в контексті життєвої ситуації. Провідні напрями дослідження особистості в сучасній психології: психоаналітичний напрям, гуманістичний напрям, теорії особистісних рис, екзистенціальна психологія. Особистість у вітчизняній психології.

Психологічне здоров'я: нормальний та аномальний розвиток особистості. Причини поведінки, що відхиляється. Соціальні умови психологічного здоров'я людини. Поняття здоров'я і хвороби у клінічній психології. Клініко-психологічне обстеження та клініко-психологічна інтервенція. Принципи аналізу етіологічних чинників психічних порушень у клінічній психології. Поняття внутрішньої картини хвороби. Типи психологічного реагування на хворобу. Клінічна психологія у клініці внутрішніх хвороб. Психосоматика. Психосоматична єдність в організації людини. Етіологічні аспекти психосоматичних розладів. Класичні психосоматози та їх етіопатогенез. Соматоформні (функціональні) психосоматичні розлади. Дисоціативні (конверсійні) та соматопсихічні розлади. Психосоматичні розлади у дітей. Діагностика, лікування та реабілітація у психосоматиці.

Структура, принципи та методи патопсихологічного дослідження. Психолог у психіатричній експертизі. Порушення пізнавальних психічних процесів. Розлади навчання. Порушення свідомості та самосвідомості. Емоційні розлади. Шизофренічні розлади. Порушення мотивації, поведінки та розвитку. Сексуальні розлади.

Психологія аномального розвитку як галузь клінічної психології. Психічний дизонтогенез, основні чинники дизонтогенезу. Психологічні параметри дизонтогенезу. Характеристика варіантів психічного дизонтогенезу. Загальні та специфічні закономірності аномального розвитку. Віковий чинник і його роль у виникненні відхилень у психічному розвитку дитини. Основні проблеми та труднощі перинатального розвитку. Вікові закономірності порушень психічного розвитку у немовлячому віці, ранньому, дошкільному, молодшому шкільному та підлітковому віці. Поняття про базові складові психічного розвитку. Характерні особливості і структура довільності психічної активності, просторових уявлень, афективної регуляції.

Недостатній розвиток і його підгрупи. Асинхронний розвиток і його підгрупи. Ушкоджений розвиток. Дефіцитарний розвиток. Реабілітація дітей з проблемами розвитку. Основні напрями психологічної допомоги дітям з проблемами розвитку. Структура психологічної допомоги дітям з проблемами у розвитку. Психологічна корекція та класифікація її видів у системі психологічної допомоги дітям з проблемами у розвитку. Основні завдання психокорекції дітей і підлітків з проблемами у розвитку. Психологічний супровід та психологічна підтримка дітей

і підлітків з порушеннями у розвитку у системі психологічної допомоги дітям з проблемами у розвитку.

Методи та принципи дослідження у спеціальній психології та дефектології. Соціально-педагогічна занедбаність дітей. Тифлопсихологія. Психологічна характеристика сліпих та слабозорих дітей. Сурдопсихологія. Психологічна характеристика глухих, пізньооглухлих та туговухих дітей. Логопедія. Клініко-психологічна характеристика дітей з порушенням мовлення. Психолого-педагогічна характеристика, етиологія та патогенез розумової відсталості. Профілактика розумової відсталості. Особливості прояву ЗПР в різні вікові періоди. Психічний розвиток при ДЦП. Особливості консультативної, корекційної та реабілітаційної роботи з дітьми, які мають ДЦП. Особливості роботи практичного психолога з клієнтами, що мають комплексні порушення.

Види психологічної допомоги особистості. Головні цілі і завдання діяльності психолога-консультанта. Поняття про психологічне здоров'я, розмежування критеріїв психологічного та психічного здоров'я. Загальна характеристика консультативного процесу. Основні етапи і завдання консультативного процесу. Індивідуальне консультування особистості у кризових станах. Консультування жертв гоміциду. Особливості консультування клієнтів похилого віку. Особливості надання психологічної допомоги дітям і підліткам. Основні характеристики сімейного консультування. Психологічна допомога соматично хворим людям.

Психологічний аспект реабілітації в концепції реабілітації особистості. Загальні принципи, етапи реабілітації. Реабілітаційний потенціал особистості. Методи психологічної реабілітації. Робота з мотивацією як ключовий чинник реабілітації. Психологічна реабілітація хворих в клініці психосоматичних розладів та соматичних хвороб. Психологічна реабілітація психічно хворих. Реабілітація при кризових станах. Особливості психологічної реабілітації наркото- та алкозалежних.

Групові форми роботи в практичній психології. Особливості групової динаміки у психокорекційних групах. Основні методи психокорекційної роботи у тренінгових групах. Психологічні контексти функціонування тренінгової групи. Основні детермінанти успішної професійної діяльності практичного психолога. Специфіка та особливості групової роботи. Особливості спілкування в навчальній групі. Специфіка групової роботи. Цілі груп. Можливості набуття знань в групі. Групові процеси. Взаємодія в групі. Професійно значущі якості практичного психолога. Самопізнання та рефлексія в групі. Я-концепція.

Моделі психокорекційних груп. Групи сензитивності. Тренінгові групи. Навчальні групи. Групи тренінгу умінь (впевненості в собі). Групи арттерапії. Т-групи. Специфіка та особливості комунікативного процесу в групі. Тренінг сензитивності. Специфіка прояву емоційної сфери в групі. Специфіка перцептивного процесу в групі. Психокорекція особистісних якостей в групі. Роль самопізнання та самоусвідомлення для психокорекції особистісних якостей. Аналіз проблемних якостей особистості. Рефлексія. Зворотній зв'язок. Аналіз життєвого шляху особистості. Керівництво групою. Фахова підготовка тренера.

Позиція консультанта-тренера, його стиль, ролі (за К.Рудестамом) та методи роботи з групою. Професійні уміння керівника групи.

Психотерапевтичний процес. Класичний психоаналіз З. Фрейда. Аналітична психотерапія К.Г. Юнга. Психотерапія А.Адлера. Розвиток ідей біхевіоризму у психотерапевтичній практиці. Сучасні варіанти біхевіоральної психотерапії. РЕПТ. Когнітивна психотерапія А.Бека. Особистісно-центрована психотерапія К. Роджерса. Екзистенційна психотерапія. Логотерапія. Гештальттерапія. Психодрама. Наративна психотерапія. Трансактний аналіз (Е.Берн). Позитивна психотерапія Н.Пезешкіана. НЛП. Тенденції розвитку сучасної психотерапії.

Механізми арттерапії. Встановлення зрілого балансу між підсвідомим та свідомим. Катарсис. Напрями арттерапії. Проблема класифікації видів арттерапії. Цілі арттерапії. Діагностика в арттерапії. Особливості арттерапевтичної інтерпретації. Обмеження арттерапевтичної діагностики. Закон Геннекена як фундамент діагностичного і терапевтичного і терапевтичного ефекту бібліотерапії. Принципи підбору літератури. Основи казкотерапії. Народні, авторські, дидактичні, психокорекційні казки. Еволюція казкових сюжетів. Загальна характеристика танцювальної та музико-терапії. Школи танцювальної та музичної терапії. Методологічні основи вибору музичної програми. Вплив різних інструментів на стани людини. Піскова терапія.

Предмет і задачі психології праці. Психологія трудової мотивації. Психологічне професієзнавство. Класифікація професій та ергатичні функції професій. Професіографування та професіограми. Методи психологічного аналізу професій. Профорієнтація та профконсультація в історії зарубіжної психології. Форми професійної орієнтації. Теоретичні концепції професійного розвитку особистості з метою профконсультування: традиційний підхід; структурні концепції; мотиваційні (психодинамічні) концепції; теорії розвитку; теорії єдності професійного та життєвого особистісного самовизначення. Стадії, які проходить людина в онтогенезі як суб'єкт праці. Стадії циклу професіоналізації (за Є.О. Клімовим). Суперечності та кризи професійного розвитку особистості. Нормальний професійний розвиток та ознаки деформації. Ознаки групового суб'єкта праці. Міжособистісні відносини та ефективність праці. Зв'язок індивідуального стилю діяльності з ефективністю праці.

Політична психологія. Політична влада як основний об'єкт політичної психології. Політична свідомість та політична культура. Значення політичної психології для суспільної практики, політичної діяльності та діяльності практичного психолога в області політики як експерта і консультанта. Психобіографічний підхід до вивчення особистості політичного діяча. Психологічний портрет особистості політика. Ресурсна сфера особистості політичного діяча. Політичне лідерство. Соціально-психологічна експертиза ефективності та якості прийнятих політичних рішень. Поняття та сутність політичної комунікації. Психологічний супровід політичних комунікацій.

Методи вивчення і оцінки особистості в юридичній психології. Особливості застосування методів психологічного впливу на особистість в діяльності юридичного працівника. Психологічні причини злочинної поведінки та

психологічна структура злочинного діяння. Психологічна консультація в юридичному процесі. Особливості проведення судово-психологічної експертизи. Психологічний портрет в юридичній практиці: принципи, прийоми та методи складання; структурно-логічна схема; загальні правила аналізу матеріалів кримінальної справи. Психолого-правова оцінка організованих злочинних формувань (груп) та їх протиправної діяльності.

Психологія управління як галузь психологічної науки. Психологія організації. Соціально-психологічні характеристики організації. Психологія особистості керівника. Психологія управління людськими. Мотивація і стимуляція персоналу в організації. Конфлікти в управлінні організаціями. Управління інноваціями в організації. Психологічні можливості реклами. Паблік рилейшнз.

ЗМІСТ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДІ

Відповідь складається з трьох питань.

Перше з них є комплексним, теоретично-аналітичним, **друге** – прикладним, **третє** питання – практична ситуація (задача).

Відповіді на перше питання має містити такі аспекти:

1. Теоретично-методологічний аналіз психологічної і психофізіологічної сутності даного явища (процесу, властивості), його значення в контексті функціонування цілісної особистості.

2. Співвідношення загального, вікового та індивідуального в межах даного явища.

3. Психологічні закономірності діагностування даного явища.

4. Функціонування в нормі та можливі психологічні відхилення.

5. Психокорекційні та консультативні заходи відносно проблем, пов'язаних із відхиленням даного явища від нормативного існування.

**ПРОПОНУЮТЬСЯ ТАКІ ПЕРШІ ПИТАННЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО
БІЛЕТА:**

1. Свідомість і неусвідомлюване психічне.
2. Самосвідомість особистості.
3. Психологічна структура діяльності.
4. Індивідуально-типологічні властивості людини: здібності.
5. Темперамент в структурі психіки індивіду.
6. Характер та акцентуації характеру.
7. Емоційні процеси особистості.
8. Вольова саморегуляція особистості.
9. Пізнавальні процеси особистості.
10. Особистість в сучасній психології.
11. Загальне та індивідуально-неповторне у особистості.
12. Поняття саморозвитку особистості. Мотиви саморозвитку. Самореалізація.
13. Внутрішній світ особистості.
14. Особистість і ситуація. Соціальна ситуація розвитку.
15. Психоаналітичний напрям в психології особистості.
16. Гуманістична психологія про сутність та природу особистості.
17. Когнітивна психологія про сутність та природу особистості.
18. Культурно-історична теорія про сутність особистості і закономірності її розвитку.
19. Напрямки психології ХХ століття.
20. Постнекласична методологія та практична психологія.
21. Психологічна герменевтика: проблеми та перспективи.
22. Поняття про психічний розвиток. Специфіка психічного розвитку дитини.
23. Аномальний розвиток. Загальні та специфічні закономірності аномального розвитку.
24. Психічний дизонтогенез. Класифікація та характеристика типів психічного дизонтогенезу.
25. Сутнісна характеристика психологічного здоров'я особистості.

26. Соціально-психологічна характеристика спілкування: обмін інформацією, соціальна взаємодія, соціальна перцепція.
27. Соціально-психологічні характеристики великих стабільних та великих стихійних груп.
28. Соціально-психологічні характеристики малих соціальних груп.
29. Особливості національного характеру.
30. Поняття про психологічну допомогу особистості.
31. Сутність психологічного діагнозу та основні його види.
32. Психодіагностичні методи в роботі практичного психолога.
33. Особистість та хвороба. Загальна характеристика внутрішньої картини хвороби.
34. Психологія хворої дитини.
35. Психологія інвалідності.
36. Психосоматичні проблеми в психології.
37. Психологічні особливості конфліктної взаємодії.
38. Психологічні особливості девіантної поведінки
39. Психологічна реабілітація особистості.
40. Психологічні причини злочинної поведінки та психологічна структура злочинного діяння.
41. Методи вивчення і оцінки особистості в юридичній психології.
42. Політична психологія як наука та практична діяльність.
43. Організація функціонування психологічної служби в закладах та організаціях різного типу.
44. Специфіка та особливості групової психокорекції
45. Соціально-психологічний тренінг та особистісне зростання.
46. Психологічні механізми арт-терапії.

Друге питання білета має науково-прикладний характер. Відповідь на нього передбачає виявлення студентом-випускником розгорнутої системи знань і вмінь у галузі психологічної практики.

ПРОПОНУЮТЬСЯ ТАКІ ДРУГІ ПИТАННЯ

ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА:

1. Природничо-науковий та герменевтичний методи (підходи) у психології.
2. Комплексність у застосуванні методів та методик наукового психологічного дослідження.
3. Методи психосемантики у дослідженні свідомості.
4. Методи дослідження особистості.
5. Методи вивчення онтогенезу людини.
6. Головні цілі та завдання психотерапевтичної діяльності психолога.
7. Особливості психологічної допомоги особистості у психоаналітичній терапії.
8. Особливості психологічної допомоги особистості у когнітивні психотерапії.
9. Особливості психологічної допомоги особистості у біхевіоральній психотерапії.
10. Особливості психологічної допомоги особистості в гуманістичному підході в психотерапії.
11. Особливості психологічної допомоги особистості в межах екзистенційної психотерапії.
12. Арт-терапія в роботі практичного психолога.
13. Особливості психологічної допомоги дітям та підліткам.
14. Особливості психологічної допомоги дорослим у ситуації життєвої кризи.
15. Особливості сімейного консультування.
16. Відмінності діяльності сімейного психотерапевта у рамках різних підходів до змісту сімейних сесій.
17. Дослідження нормативного та інформаційного впливу на особистість у малих соціальних групах.

18. Основні напрямки психологічної допомоги дітям з проблемами у розвитку.
19. Вікова зумовленість відхилень психічного розвитку дітей
20. Розвивальна робота з дітьми раннього та дошкільного віку.
21. Психологічна готовність до школи та адаптація дитини до навчання у школі.
22. Психологічне дослідження дизонтогенезу.
23. Основні напрямки психологічної допомоги дітям з раннім дитячим аутизмом.
24. Основні напрямки психологічної допомоги дітям з дисгармонійним розвитком.
25. Основні напрямки психологічної допомоги дітям з емоційними порушеннями.
26. Основні напрямки психологічної допомоги дітям із затримкою психічного розвитку.
27. Основні напрямки психологічної допомоги дітям з психічним недорозвиненням.
28. Психологічний супровід у діяльності практичного психолога освіти.
29. Професійна діяльність практичного психолога в області політики
30. Робота з конфліктами в практичній психології.
31. Психологічна допомога залежним та співзалежним особистостям.
32. Соціально-психологічний вплив на девіантну поведінку особистості.
33. Психологічна допомога соматичним та психосоматично-хворим.
34. Професійна діяльність практичного психолога в юридичній сфері.
35. Психологічна консультація в юридичному процесі.
36. Психолог у психіатричній експертизі.
37. Психологічні причини, прояви та допомога при розладах особистості.
38. Принципи та методи патопсихологічного дослідження.
39. Організація та методика проведення учбових занять з психології у вищих навчальних закладах.
40. Дослідження індивідуального стилю трудової діяльності.
41. Особливості консультування з вибору професії.
42. Створення психологічних умов для підвищення трудової мотивації в діяльності практичного психолога.
43. Властивості групи як засобу надання психологічної допомоги особистості.

44. Основні методи групової психокорекційної роботи.
45. Створення тренінгової програми у практичній психології.
46. Психологічне здоров'я та професійно важливі якості практичного психолога.

Третє питання білета (психологічне діагностування, опис конкретної ситуації) передбачає виявлення студентом уміння застосовувати узагальнені наукові знання з різних галузей психології для аналізу можливих причин виникнення даної ситуації, уміння сконцентруватися на цілісній унікальній психічній реальності суб'єктів-учасників цієї ситуації, обґрунтувати варіант (або варіанти) рішення. Обраний студентами алгоритм аналізу конкретної ситуації демонструє рівень його особистісного та професійного орієнтування у реальних обставинах діяльності психолога, можливості у вирішенні проблем співвідношення номотетики й ідеографії.

СХЕМА АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ:

1. Визначення і формування проблеми, описаної у ситуації. Правильне формування проблеми обумовлює вибір конкретної галузі психологічного знання, у термінах якої доцільніше аналізувати дану ситуацію (наприклад, соціальної психології, вікової психології, психологічного консультування чи психотерапії).

2. Опис вірогідної генези проблеми, яка викликала виникнення даної ситуації. Висування психологічних гіпотез відносно характеру та причин поведінки діючих осіб ситуації. Побудова гіпотез підказує напрями пошуку рішень ситуації.

3. За необхідністю обґрунтувати: а) доцільність проведення психодіагностичного дослідження; б) вибір конкретного психодіагностичного інструментарію.

4. Формулювання й обґрунтування основних задач психологічного впливу чи взаємодії, виходячи з можливих результатів психодіагностичного дослідження чи аналізу причин виникнення описаної у ситуації проблеми.

5. Опис та обґрунтування можливих (доцільних) способів рішення сформульованих задач з арсеналу психологічних методів і технік.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Агафонов А.Ю. Основы смысловой теории сознания. – СПб, 2003. - 296 с.
2. Акимова М. К. Концептуальные подходы К. М. Гуревича к разработке теоретических основ современной психологической диагностики [Текст] / М. К. Акимова, Е. И. Горбачева, В. Т. Козлова // Психологическая диагностика : Ежеквартальный научно-методический и практический журнал. - 2010. - N 1. - С. 4-25.
3. Акопов Г.В. Психология сознания. Вопросы методологии, теории и прикладных исследований / Г.В. Акопов. М.: Институт психологии РАН, 2010. – 272 с.
4. Аллахвердов В.М. Методологическое путешествие по океану бессознательного к таинственному острову сознания /В.М. Аллахвердов. : Издательство "Речь", 2003. – 368 с.
5. Анастаси А. Дифференциальная психология. Индивидуальные и групповые различия в поведении. – М.: Апрель Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. – 752 с.
6. Анастаси А., Урбина С. Психологическое тестирование. – СПб.: Питер, 2003.- 688 с.
7. Анотований каталог психодіагностичного інструментарію [Текст] : інформаційний довідник // Психолог. - 2010. - N 46/47(грудень). - С. 3-60.
8. Артемьева Е. Ю. Основы психологии субъективной семантики / Е. Ю. Артемьева. – М. : Наука ; Смысл, 1999. – 498 с.
9. Баклицький І.О. Психологія праці. – К.: Знання, 2008. – 655 с.
10. Балл А.Г. Теория учебных задач: психолого-педагогический аспект. – М., 1990. - 184 с.
11. Бандура А. Теория социального научения. - СПб.: Евразия, 2000. - 320с.
12. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте. – СПб.: Питер, 2008. – 400 с.
13. Божович Л.И. Этапы формирования личности в онтогенезе // Психология развития. – СПб.: Питер, 2001. – С. 227–272.
14. Бондаренко А.Ф. Психологическая помощь: теория и практика. – К.: Укртехпрес, 1997. – 215 с.
15. Братусь Б.С. Аномалии личности. - М.: Мысль, 1988. – 302 с.
16. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике. – СПб.: Питер Ком, 1999. – 528 с.:

17. Вилюнас В. Психология эмоций. – СПб.: Питер, 2004. – 496 с.
18. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навч. посібник —К.: Либідь, 2005. - 400 с.
19. Выготский Л. С. Основы дефектологии: / Л. С. Выготский. – СПб.: Лань, 2003. – 656 с.
20. Галян І.М. Психодіагностика: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів/І.М.Галян. – К.: Академвидав, 2009. – 464 с.
21. Галян О.І. Експериментальна психологія [Текст] : Навчальний посібник / О. І. Галян, І. М. Галян. - К. : Академвидав, 2012. - 400 с.
22. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Курс лекций. – М.: ЧеРо, 1998. – 336 с.
23. Головатий М.Ф. Політична психологія: підручник. - К.: Центр службової літератури, 2009 -400 с.
24. Горбатов Д.С. Практикум по психологическому исследованию. – Самара: Идательский дом “БАХРАХ-М”, 2000. – 248 с.
25. Гришина Н.В. Психология конфликта. 2-е изд. — СПб.: Питер, 2008. — 544 с:
26. Гурьева В.А. Психогенные расстройства у детей и подростков. — М.,1996. — 207 с.
27. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. – СПб.: Питер, 2000. – 368 с.
28. Дружинин В.Н. Экспериментальная психология. – СПб.: Питер, 2000. — 320 с.
29. Егорова М.С. Психология индивидуальных различий. – М.: Планета детей, 1997, —328 с.
30. Етнопсихологія: навч. посібник / А. М. Львовичкіна ; Міжрегіональна академія управління персоналом. – К. : МАУП, 2002. – 144 с.
31. Запорожец А.В. Избранные психологические труды. – М.: Педагогика, 1986. – Т.1. – 320 с.
32. Зейгарник Б.В. Патопсихология. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1986. – 287 с.
33. Зимняя И.А. Педагогическая психология. – М.: Логос, 2004 - 384 с.
34. Зинченко В.П. Сознание и творческий акт / В.П. Зинченко – М. : Языки славянских культур, 2010. – 592.
35. Зинченко В.П., Моргунов Е.Б. Человек развивающийся. - М.: Тривола, 1994. – 332 с.

36. Змановская Е.В. Девиантология (психология отклоняющегося поведения). – М.: Издательский центр «Академия», 2003. — 288 с.
37. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология. – СПб.: Питер, 2001. – 464 с.
38. Келли Дж. Психология личности. Теория личных конструктов. – СПб.: Речь, 2000. – 249 с.
39. Клейберг, Ю.А. Психология девиантного поведения: учеб. пособие – М.: ТЦ Сфера, 2001. – 160с.
40. Кокоренко В.Л. Арт-технологии в подготовке специалистов помогающих профессий. - СПб.: Речь, 2005. – 112 с.
41. Копытин А.И. Руководство по групповой арт-терапии / А.И. Копытин. – СПб.: Речь, 2003. – 320 с.
42. Копытин А.И. Теория и практика арт-терапии / А.И. Копытин. – СПб.: Питер, 2002. – 368 с.
43. Корнев М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія. – К., 1995. -304с.
44. Коттлер Дж. Совершенный психотерапевт. – СПб.: Питер, 2002. – 350 с.
45. Кочюнас Р. Психологическое консультирование. Групповая психотерапия. – М.: Академпроект, 2002. – 236с.
46. Крайг Г. Психология развития. – СПб.: Питер, 2002. – 992 с.
47. Кричковська Т.Д. Психологія аномального розвитку: навч. посіб. / Т.Д. Кричковська. – Ніжин: НДУ ім. Миколи Гоголя, 2014. – 179 с.
48. Кричковська Т.Д. Психологія дітей дошкільного віку. – Ніжин, 2001.
49. Купер К. Индивидуальные различия. – М.: Аспект Пресс, 2000. -527 с.
50. Лебедева Л.Д. Практика арт-терапии: подходы, диагностика, система занятий. - СПб.: Речь, 2005. – 256с.
51. Левченко И.Я. Патопсихология: теория и практика. – М.: Издательский центр «Академия», 2000. – 232 с.
52. Леонтьев А.Н. Избранные психологические произведения. В 2т. – М.: Педагогика, 1983. – Т.1. – 392 с. – Т.2. – 320 с.
53. Лерш Ф. Розуміння особи у психології // Гуманістичні підходи в західній психології ХХ століття. – К.: Пульсари, 2001. – С.93-121.
54. Либин А.В. Дифференциальная психология: на пересечении европейских, российских и американских традиций. – М.: Смысл; PerSe, 2000. - 549 с.
55. Личко А.Е. Психопатии и акцентуации характера у подростков. – Л.: Медицина, 1983. – 255 с.

56. Ложкин Г.В., Повякель Н.И. Практическая психология в системах «человек – техника»: Учеб. Пособие для студ. Вузов. К:МАУП,2003.- 294 с.
57. Ложкін Г.В., Повякель Н.І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика. Навчальний посібник. — К.: Професіонал, 2006. — 416 с.
58. Лозова О.М. Методологія психосемантичних досліджень етносу. Монографія. –К. : Видавничий Дім “Слово”, 2011. –С.52-66.
59. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. –М.: Наука, 1984. – 445 с.
60. Максименко С.Д. Основи генетичної психології. – К: НПЦ Перспектива, 1998. – 220 с.
61. Максимова Н.Ю., Мілютіна К.Л., Піскун В.Н. Основи дитячої патопсихології. – К.: Перун,1996. - -464 с.
62. Марцинковская Т.Д. История психологии. - М.: Академия, 2004. – 544 с.
63. Маслоу А. Психология бытия. – М.: Рефл-бук, К.: Ваклер, 1997. – 304 с.
64. Мей Р. Становлення екзистенційної психології // Гуманістичні підходи в західній психології ХХ ст. – К.: Пульсари, 2001.- С.124-164.
65. Мерлин В.С. Очерк интегрального исследования индивидуальности. – М.: Педагогика, 1986. – 254 с.
66. Методы арт-терапевтической помощи детям и подросткам: отечественный и зарубежный опыт (под ред. А.И. Копытина). – М.: Когито-Центр, 2012. – 285 с.
67. Наказна І.М. Основи клінічної психології та патопсихології [навчальний посібник] / І.М. Наказна. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2012. – 306 с.
68. Наказна І.М. Психосоматика: [Навчальний посібник] / І.М.Наказна; Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя. - Ніжин : НДУ ім. М.Гоголя, 2010. - 131 с.
69. Нартова-Бочавер С.К. Дифференциальная психология. – М.: Флинта, 2012. - 280 с.
70. Нельсон-Джоунс Р. Теория и практика консультирования. – СПб.: Питер, 2000. – 464 с.
71. Непомнящая Н.И. Психодиагностика личности. – М.: Владос, 2001. – 189 с.
72. Носкова О.Г. Психология труда. – М.: Академия, 2004. – 384 с.
73. Обозов Н.Н. Психология межличностных отношений. – К., 1990

74. Обухова Л.Ф. Детская психология: теории, факты, проблемы. - М., 1998. – 352с.
75. Овчарова Р.В. Практическая психология в начальной школе. – М.: ТЦ «Сфера», 1996. – 144 с.
76. Овчарова Р.В. Технологии практического психолога образования. – М., 2001. – 320с.
77. Олпорт Гордон В. Личность в психологии. – М.: КСП, СПб.: Ювента, 1998. – 345 с.
78. Ольшанский Д.В. Основы политической психологии. – Екатеринбург: Деловая книга, 2001.— 496 с.
79. Основи практичної психології / В.Панок, Т.Титаренко, Н. Чепелєва та ін. – К.: Либідь, 1999. – 536 с.
80. Основы психофизиологии / Отв. ред. Ю.И.Александров. – М.: ИНФРА-М, 1998. – 432с.
81. Палій А.А. Диференціальна психологія: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів/А.А.Палій. – К.: „Академвидав”, 2010. – 432 с.
82. Панок В.Г., Цушко І.І. Нове положення про психологічну службу системи освіти України // Практична психологія та соціальна робота. – 2000. – № 2.
83. Папуча М. В., Шилова Г. П. Індивідуальність як проблема загальної психології : навч. посіб. / М. В. Папуча, Г. П. Шилова. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2016. – 87 с.
84. Папуча М. В. Внутрішній світ людини та його становлення : [наукова монографія] / М. В. Папуча. – Ніжин : Видавець Лисенко М. М., 2011. – 656 с.
85. Папуча М.В. Вступ до клінічної психології /М.В.Папуча, І.М.Наказна. – Ніжин.,2008. – 105 с.
86. Папуча М.В. Психологія ранньої юності. – Ніжин: Редакційно-видавничий відділ НДПУ, 2001. – 137 с.
87. Папуча М.В., Кричковська Т.Д. Особистість: розвиток, соціалізація, виховання. – Ніжин: Редакційно-видавничий відділ НДПУ ім. Миколи Гоголя, 2001. – 147 с.
88. Педагогическая психология / Под ред. Н.В. Ключевой. – М., 2003.
89. Петренко В. Ф. Основы психосемантики / В. Ф. Петренко. – СПб. : Питер, 2005. – 480 с. –
90. Пиаже Ж. Речь и мышление ребенка. – М., 1994. – 526 с.

91. Практическая психодиагностика: методики и тесты/ Ред. Райгородский Д.Я.. – Самара,: Бахрах, 2000. — 672 с.
92. Практическая психология образования / Под ред. И.В. Дубровиной. – М.: ТЦ «Сфера», 2000. – 528 с.
93. Принцип развития в психологии / Под ред. Л.И.Анциферовой. – М.: Наука, 1978. – 366 с.
94. Проблема субъекта в психологической науке. – М.: Академический проект, 2000. – 320 с.
95. Проблеми вікової психології: хрестоматія: навч. посіб. / упоряд. Т.О. Гетьман, Т.Д. Кричковська. – Ніжин, 2015.
96. Психіатрія: Підручник / За ред.проф. О.К.Напреєнка. – К., 2001. 2001. — 584 с.
97. Психология индивидуальных различий / Под ред. Гиппенрейтер Ю.Б., Романова В.Я. – М.: ЧеРо, 2000. – 778 с.
98. Психология личности в трудах зарубежных психологов / Под ред. Реана А.А. – СПб.: Питер, 2000. – 320 с.
99. Психология личности в трудах отечественных психологов. – СПб.: Питер, 2000. – 476 с.
100. Психология личности: Тексты / Под ред. Гиппенрейтер Ю.Б., Пузыря А.А. – М.: Изд-во МГУ, 1982. – 286 с.
101. Психология состояний. Хрестоматия / Под ред. А.О.Прохорова. – М.: ПЕР СЭ; СПб.: Речь, 2004. – 608 с.
102. Психология труда6 учеб.пособие / под ред.Е.А.Климова. – М.Издательский центр «Академия», 2004. -384с.
103. Психология человека от рождения до смерти / Под ред. Реана А.А. – СПб. –М., 2002. – 656с.
104. Психология эмоций: Тексты. / Под ред. Вилюнаса В.И., Гиппенрейтер Ю.Б. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 286 с.
105. Психология: Словарь / Под ред. Петровского А.В., Ярошевского М.Г. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.
106. Психология: Учебник / Под ред. А.А.Крылова. – М.: ТК Велби; Проспект, 2004. – 752 с.
107. Психология: Учебник / Под ред. Крылова А.А. – М.: Проспект, 2000.
108. Психологія педагогічна: хрестоматія: навч. посіб.: у 2 ч. / упоряд. Т.О. Гетьман, Т.Д. Кричковська. – Ніжин, 2013.

109. Роджерс К. Клиентоцентрированная терапия // Психология личности в трудах зарубежных психологов / Под ред. Реана А.А. – СПб.: Питер, 2000. – С. 224-233.
110. Розин В.М. Психология: теория и практика. – М.: Форум, ИНФРА-М, 1998.- 294 с.
111. Роменець В.А., Маноха І.П. Історія психології ХХ століття. – К.: Либідь, 1998. – 992 с.
112. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб.: Питер, 2000.– 712 с.
113. Рудестам К. Групповая психотерапия. – СПб.: Питер, 2000. –384 с.
114. Савчин М.В. Педагогічна психологія. – Київ, 2007. -424с.
115. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія. – К., 2009.
116. Сатир В. Как строить себя и свою семью: Пер. с англ — М.; Педагогика-Пресс, 1992. — 192 с:
117. Сергеевкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В. Вікова психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 376 с.
118. Серкин В. П. Методы психосемантики : учеб. пособие для студентов вузов / В. П. Серкин. – М. : Аспект Пресс, 2004. – С. 6-16, 59-65
119. Смирнов В.М. Нейрофизиология и высшая нервная деятельность детей и подростков. – М.: Академия, 2000. – 400с.
120. Собчик Л.Н. Введение в психологию интегральной индивидуальности. – М.: Институт прикладной психологии, 2000. – 509 с.
121. Соколова Е.Е. Тринадцать диалогов о психологии. – М.: „Смысл”, 2005. – 685 с.
122. Социальная психология : учебник / Д. Майерс ; пер. с англ. З. Замчук. – СПб. ; М. ; Х., Минск : Питер, 2010. – 794 с.
123. Социальная психология в трудах отечественных психологов: Хрестоматия. – СПб., 2000. – 512с.
124. Социальная психология малой группы : учебное пособие / Р. Л. Кричевский, Е. М. Дубовская. – М. : Аспект Пресс, 2001. – 320 с.
125. Соціальна психологія : навчальний посібник / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К. : Академвидав, 2005. – 448 с.
126. Соціальна психологія : навчальний посібник / О. В. Волянська, А. М. Ніколаєвська. – К. : Знання, 2008. – 275 с.

127. Соціальна психологія : підручник для студентів вищих навчальних закладів: у 2 кн. / Лідія Ернестівна Орбан-Лембрик. – К. : Либідь, 2004. Кн. 1 : Соціальна психологія особистості і спілкування. – 2004. – 576 с.
128. Соціальна психологія : підручник для студентів вищих навчальних закладів: у 2 кн. / Лідія Ернестівна Орбан-Лембрик. – К. : Либідь, 2004. Кн. 2 : Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія. – 2004. – 560 с.
129. Соціальна психологія впливу : монографія / В. О. Татенко ; Академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – К. : Міленіум, 2008. – 216 с.
130. Соціальна психологія: методичні матеріали до проведення семінарських занять для студентів, які навчаються на спеціальностях «Психологія», «Практична психологія» / уклад. Т. М. Шевченко; Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2011. – 283 с.
131. Справочник по психологии и психиатрии детского и подросткового возраста / Под ред. Циркина С. Ю. – СПб.: Питер , 2004. — 896 с.
132. Теплов. Б.М. Избранные труды: В 2-х т. – М.: Педагогика, 1985. – Т.1. – 329 с.
133. Толочек В.А. Современная психология труда. – СПб., 2005. – 479с.
134. Трофімов Ю.Л. Інженерна психологія: Підручник для студентів психолог. спец. вузів. – К.: Либідь, 2002. – 202 с.
135. Фетискин Н. П. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / Н. П. Фетискин, В. В. Козлов, Г. М. Мануйлов. – М. : Изд-во Института психотерапии, 2002. – 490 с.
136. Франкл В. Человек в поисках смысла. – М.: Прогресс, 1990. – 364 с.
137. Фрейд З. Введение в психоанализ: лекции. – М., 1989.
138. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности. – М.: АСТ, 2006. – 640 с.
139. Фромм Э. Душа человека. - М.: ООО Изд-во АСТ-ЛТД, 1998. – 204 с.
140. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность.– М.: Педагогика, 1986. – Т.1. – 407 с.
141. Холл С.К., Линсдей Г. Теории личности. – М.: ЗАО Изд-во ЭКСМО-Пресс, 1999. – 592 с.
142. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. – СПб.: Питер, 1999. – 608 с.
143. Чепелева Н.В., Литвинова Л.В. Історія психології. – К., 2003. – 140 с.

144. Швалб Ю.М. Целеполагающее сознание (психологические модели исследования) / Ю.М. Швалб. – К.: Миллениум, 2003. – 152 с
145. Шестопад Е.Б. Политическая психология. Хрестоматия. – М.: Аспект-Пресс, 2011. — 432 с.
146. Щотка О.П. Вікова психологія дорослої людини. – Ніжин, 2002.
147. Эйдемиллер Э.Г., Юстицкис В.В. Психология и психотерапия семьи. – СПб.: Питер, 2008. — 672 с.:
148. Экзистенциальная психология / Под ред. Р. Мэя. – М. ЭКСМО, 2001. – 619 с.
149. Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды. М.: Педагогика, 1989. – 553 с.
150. Эриксон Э. Детство и общество. – СПб.: Питер, 1995.
151. Юнг К.Г. Душа и миф. – К. – М., 1997. – 383 с.
152. Юридична психологія : навч. посібник / А. С. Сабуров. – К.: ТП Пресс, 2003. – 208 с.
153. Юридична психологія : навчальний посібник для студ. вузів / В. В. Бедь. – 2-е изд., стер. – Львів : Новий світ-2000, 2004. – 380 с.
154. Юридична психологія: Академічний курс : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. / В. О. Коновалова, В. Ю. Шепітько ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – К. : Ін Юре, 2004. – 424 с.
155. Юридична психологія: підручник для студентів юридичних і психологічних вузів та факультетів / Д. О. Александров та ін. ; за заг. ред. Л. І. Казміренко, Є. М. Моїсеєва ; Міністерство освіти і науки України. – К. : КНТ, 2007. – 360 с.